Nr. 1. Neue Jüdische Zeitung. פּיערטער יאהרגאנג.

נייע יידישע צייטונג

דיא „נייע יידישע צייטונג“
ערשיינט יעדען
מאנטאג
אונד דאנגערסטאג.

פּרענומעראַציאָנס־פּרייז:
גאנציעהריג 7 פל. — קר.
האלביעהריג 3 „ 50 „
פיערטעליעהריג 1 „ 75 „

דיא רעדאקציאָן
אונד אדמיניסטראַציאָן
בעפינדעט זיך
Schiffmannsgasse 6, Budapest,
וואהרינ אויך דיא פּרענומעראַציאָנס
געלעגען צו ווערען זינד.

אינזעראַטע
ווערדען בילליגסט בעריעכנעט.

ב״ה בודאפעסט ז תשרי Budapest, Montag 8. October 1883. שנת תרמ״ד לפ״ק.

איס דעם אבנעאָרדנעטענדיזיע.

שאן אם 3. אָקטאָבער האט דער אבגעאָרד־נעטע נעמעט אַן דער לינקען דען מיניסטער־פּרע־זידענטען טאָמא איזעגאָרעס. דך אבער דיא קראַאטישע פּאַרטע צו איסערן. אבער אויך אהנע דיעזע אויפגאָרעדונג ווערד דיעס נעשעהען. אם 4־טען האט טאָמא קאלמאן אָפּגענעדעס נעזאגט: „וואס דיא רעגיערונג אין דער קראַאטישען אנגע־לעגענהייט נעטהאן האט אונד צו טהון נעדענקט, דאס איזט שאן דורך מיינע דערע אין נאָכאוואדיין אונד דורך דיא צייטונגען בעקאנגט: דאָן וויל איך עס נאָכמאָלס וויעדער־האָלען: עס איזט מיינע אי־בעריצייגונג, דאס דיא עשווארס דורך שאפפענדיא וואללע נעשעהען. מיט צעערסט דיא הערשעבעלונג דער אָרדנונג אונד דעם שוואפּפּס־אנזעהענס ער־אָפּלגען. דיעזע אויפגאבע איזט געלאָסט וואָרדען פּרעס צווישע מיט דורך פּרעזידענטען פּאַרטעהען נעשאבטעס ווערדען. דיא ווידערשפּרעכיג איינס־גוליגונג אונד דיא איינאבע דער אונצופרידענהייט צו בעהעבען. איך האבע מיך אלזאָ מיט דען גראָ־אטשען אבגעאָרדנעטען בעשפּאָכען אונד אהנען נעזאגט, דאס דורך טאבשען וואללען. דיא שולדער־פּאַאנע פּרעשיידען צו לאבשען, אונד דאס עס נור אָפּאַן דען קראַאטען אבהענגע. דיא זאבע אין אָרד־נונג צו בריינגען, דענן עס דך ביא אהנען נור אום דיא שולדער מיט אונגאַרישער איפּשיפּס דאס־דעקט אונד דיעזע ניכט איינע איס־פּרעדע דנר. וואָר־אונטער זיך עשוואס אנדערעס פּרעשטעקט, דאָ קאָנ־נען אין קראַאטיען באלד דיא פּרעפּאבטונגסמאס־נען צוזשטענדע צו־קקערען, דער לאנדטאג וויי־דער צוזאמענצוזעטצען אונד אין באנוס אונד מי־נוסטער — וועלכע אבגעאָרדנעטע האבען — אויפגע־ערגאנגען ווערדען. דענן זיא אבער דך אָפּן אונגאַרן לאָזיסען וואללען. דיא ווערדען זיא עס בּיסטער בעריי־ען דורך 15 יאה־רע וואָרען אין קראַאטיען דיא שולדער אנגע־אונגאַרישע איפּשיפּס. אבצוויאר קיין נעזעטץ דיע־זעס פּרעבעטעס: דאס מאן פּעפּלליכט ביא דען קראַאטען אין נישט־גוליגען אלס אינע אונגעזעטץ־ליכקייט אנגעזעהען ווערדען זיין. דא איך אבער אבלעהנס דיא אָרדנונג אונד דען פּרעזידען דער־שעפּלרס צו זעהען וויינשע, זאָ בריינגע איך אָפּלגענ־דען בעשלוסאנטראג אין:

„דאס אבגעאָרדנעטענדיזיע נימסט צור קענטנ־נים (דאס הייסט עס בילליגט) דיא ערקלערונגען דער רעגיערונג, אונד דאס זיא אין דער קראַאט־שען אנגעלעגענהייט נעטהאן האט; דאס עס פּער־נער דיא רעגיערונג ערמעכטיגט. אָפּן נון דיא שולדער אין קראַאטיען אהנע אונשיידען. וועדער אונגאַרישע נאך קראַאטישע. אנצוברינגען, וויא זאָלדעס אים איס־גליכס נעזעטצע פּאַרענטיעבען איזט.“

דא דיא זאבע זעהר דרינגענד איזט. זאָ בּיסטע איך שאן אין דער מאָרגענען זיצונג דאביבער אב־צושטימען.“

נעגען דיא פּערהאנדלונג אם נעכסטען מאנע שפּאַאכען מעהרערע מינגלעדער דער לינקען, אונד זאָ וויללנטע איך מיך אין, דאס זיא ערסט זאָ־מאָ דען 6־טען אם דיא רייהע קאָמען. אין דער זאמסטאג־זיצונג שפּראַך דער הערר אם נאמען דער „אויסערסטן לינקען.“ ער אונד זיינע פּאַרטהיא זונד ניכט צופרידען מיט דעם פּאַרגעהען דער רעגיע־רונג, וויל זיט 15 יאהרען דיא רעגיערונגען אונטער־לאסטען האבען, אין קראַאטיען אין דען שולדערן

איינע פּאָללמאבט, אום אהר נעזעטצליכעס פּאַר־נעהען אבגעדערן צו קאָנגען. אָפּן הערר אלע אין־פּאַך דאריס, דאס וועגצוזאָפּפּען. וואס דען קראָא־טען גרונד נעגעבען האט צו אונרוהיגן. דאריס זאָל־דען דיא שולדער מיט אונגאַרישער אויסשיפּס אב־נעגאָמען ווערדען אונד עס אָללען זאָלכע דאפּער הינקאָמען. אויף וועלכען וועדער איינע אונגאַרישע נאך איינע קראַאטישע אויסשיפּס איזט. זאָגדערן נור דאס נעמיזנאמט וואפּפען.

אויך דער פּינאנצמיניסטער גראָף טאפּאַרי זאגט, דאס ער נור נאך דעם נעזעטצע נעהאנדעלט האט. וועגן ער דיא אונגאַרישע אויסשיפּס אבגעבר־נען לעס: דענן אין סלאוואָניען איזט דיעס איך דער פּאלל.

וואָרום אר אבער יעצטס איינוולליגט. דאס דיא וועדער אבגעגאָסען ווערדען? ווייל עס אין קראַאטיען פּיעל צו אָרדנען בּיבּאָ. וואָצו רוהיג נאָ־מהנ איזט: דאָרום זאָלל דיעזער שטייט בּיינג־לעגט ווערדען.

אין קראַאטיען איזט מאן אונצופרידען וויי־נען דער נראָאגען שטייער. צו וועלכען 100 אָרטער גאר 200 פּראָאגענט נעסיינדע. צוזאָלאן קאָמען דאנן איזט דיא עמיינדע פּערוואלטונג זאָ שלעכט. דאס אם 128 אַרטשאָפּסען 56,000 פּי דעפּוזיטיט ווערדען זונד. דאס בּעפּאָלגרונג ערזעטצען מוס. דאפּור קאָנן דיא אונגאַרישע רעגיערונג ניכס. דא מוס אבער דאך פּיר דיא בּעסטערונג דיעזער צוזשטענדע זאָרגען. אונד דאָרום וויל דיא צוערסט רוהיג אונד פּיעדע הערשעבלען.

מאָטאַג ווירד דיא פּערהאנדלונג פּאַרטעע־זעטצע ווערדען.

דיא שלוס־פּערהאנדלונג אָפּן מאילאנד־שען מאָרדע.

דייא הערשאפטען־ערעגער שטעהען אָפּן אדה־רען ריכטערן. אנגעקלאגט וועגען דער ערמאָרדונג דעס נעווזעגענען אבערסטען לאנדעס־ריכטערס אָפּן מאילאנד. דיא בּעדרעגטע אין הערראשאפטסוויזערן ברויכען ניכט אדער בּאד אם שוויסע אדערן אנגעזוכטעס צו פּערדרעגען; דא האבען אייגע פּיינג קליידען. אייגע פּיינג קאָפּפּ. טיינכען אָפּן דען פּי־נען וויינען אדערער הערען אונד וועגן אדר לאָכען ניכט זעהר נראָב. זאָ קאָנגען דיא דך יעדער אָפּן טיינקגלעדערן. דא זיא בעקאָמען, אין פּערטאָאנען צוזאמענגעשאָאָרען, וועגן דאָ נכס לייכטזיניג דנד אונד נכס עבלכסס דיא נראָבען הערדדן שפּעלען ווידדען. וועגן דא נון אדדע שטעללע פּערלייערן אונד נכס גלייך אייגע אנדערע ערזאהלען, זאָ ווידד אים אדגען, וואס אים דען דרייא אנגעקלאָ־טען שאפּנקא, פּיטעל אונד בּערעיע נעוואָרדען איזט: אינבּרעכער, דיעבע, מאָרדער.

שאפּנקא איזט דער זאגטפּעטסע דער דדיא ריידבּאָדדער, ער נעשטעהט זיינע פּעהלער אין. אונד וויינט בּאדיבער, דאס ער זך אָפּן דען אנ־דערען האט פּערפּוהדען לאסטען. דער צווייטע, פּי־טעלי, האט אין נעזיכט. וויא אין בּלוטעיגער פּרגער, אין אונג אָפּאלש. וויא אייגע קאָמטצע; ער לייגנעט אונד בּליי־בט דאבייא. דאס ער ניכטס ווייס. בּעדרעע, דער דריטטע אנגעקלאגטע, איזט אין שא־נער שאלאנקער יונגער מאנן, נור בּלאס אָפּן דטצען אים קערקעד, אונד זיינע אָנגער צוטטערן אָפּר־ווערדענ. ער האט ניכט האנד אנגעלעגט אין איינען הערדן, ער האט נור דיא מאָרדער אינגעפּפּרד־ט.

אונגאַרישע אוטשיר־סטען אנצוברינגען; ווייל דער פּינאנצמיניסטער זיא יעצטס. זאָ אָפּ ניכט אם דער צייט וואר. האט אנבּרינגען לאסטען; ווייל טטאָא נכט אייגען אונגאַרן אלס קאָמטטסטער הינגעשיקט האט, אָאדדרען אָאָן וויין אים אייגען אָבטערבּרייב־שען נעגענדאל. העלפּי בּריינגט דאנן אָפּאלגעדדע אנ־טראג אין:

1. דאס אבגעאָרדנעטענדיזיע זאָלל אויסטפּרע־בען, דאס עס מיט דעם פּאַרגעהען דער רעגיערונג נכט צופּרידען איזט.

2. דיא רעגיערונג זאָלל אנגעוויזען ווערדען אן אללען עטטערן קראַאטיען שולדער מיט דעם נעמיזנאמטען וואפּפען אונד מיט אונגאַרישע־קראַאט־שער אויסשיפּס אנצוברינגען.

3. דאס דאס איסבּליכס נעזעטצען מיט קראָ־אטיען אָפּן אהרע 1868 אומגעגעדערט ווערדע; ווייל עס, זאָ וויא אין איזט, נכטס מוגס.

דאנן שפּראַך דעזדער סלאָאַ אים נאמען דער נעמטטיגטען אָפּפּאָזיציאָן אָפּלעלע צוויי אַ שטי־דען אונד בּאבטע עטענאָפּלס אייגען בּעשלוסס־אנטראג אין, נעמליך:

אין אבבּעטאבטס דאס דיא רעגיערונג אהרע אָפּפּלכט פּערזיטט האט. אונד דאס זיא דעם לאנד־טאג גאר קיינען בּעריכט אבער דיא אָפּרגעגנע אין אָפּאציאָן ערשאאטטעס האט. אונד אין אבבּעטאבטס דאס דורך דאס וויעדערזוטטעגגעטטען דער שולדער דיא עדרע אונד דאס אנזעהען דער אונגאַרישען קראָאַנע נכט נעשטאבט איזט. זאָ מאָגע דער לאנד־טאג דען אנטראג דעס מיניסטער־פּרעזידענטען נכט אנגעהמען.

מיניסטער־פּרעזידענט טטאָא אנטוואָרטעטע דען בּיידען ווערגערן דער לינקען וויא אָפּלגט: איך האבע שאן איינאָאל ערקלערט. דאס איך בּעריי־בּן איס־קוזען צו געבען אבער אללעס. וואס אהר־גען אין דער קראַאטישען אנגעלעגענהייט דונקעל איזט; דאך וויל אך מיך הייטע נכט אן איינע גע־נייע שולדערונג דער אָפּרגעגנע אינלאסטען. הייטע מס אָפּר אללעס דיא אָפּרגנונג אונד רוהיג דערגע־שטעללט ווערדען. דער אויסגריך מיט קראָאַציע איזט נכט אָפּן דער יעצטיגען רעגיערונג גטמאכט קראָאַטען. אללזאָ איזט דיא נכט שולד דא אבר יעצטי־גען לאנגע. אונד מאן דארף אדזא נכט אגגען. דאס ווייר דיא אבבּרעטשאנטען אנשפּריכע דער קראָא־טען נאָאָ נעגאָאָגען האבען. דיא נעמיזנאמטן מ־נטטער אר וויין האבען זך נכט אין דיא אינגגען אנגעלעגענהייטען אונגאַרנס נעטטשט; אבער דער מיניסטער דעס אויסגרי אינטערעסיר זך פּיר דיא ווייבטגען אנגעלעגענהייטען אונגאַרנס, וויא גאר קיינע פּערלעטצונג דעס נעזעטצעס איזט. דאך האט ער זך אָרך נעדטעט. דיינע מיינונג אויסטטטעבּרע־כען. אָרך איזט דער פּאַרזוואָרך. דאס אָפּר בּייא דען נעטטיגאטען קריעגסמיניסטער אום אָפּלאדאטן נ־ע בּ ע ט ט ע ל מ האבע. נכט וואהר; אָאדדערן אָרך האבע אָאָן אים אָפּלאדאטן פּ ע ר ל א נ נ ט, אונד נאטטרליך מיט אדם בּעשפּראָכען. וויא דיא אבזוכטונג דער אָפּלאדאטן צו נעשעהען האט. דאס־בּערע אונד אין נעטיגאטטער נעגעראל. דער אונ־גאָרן זאָ נון צו דיעגען האט, וויא אָטטערריך. דאס נאאיאָנאלטטעטע־נעזעטצען האבען. דאס בּן אונ־גאָרן נור אייג אָפּאלטטעע נאאיאָנגבּט: דיא נאאיאָנאלע אנגאָרן אויסגעגעבּן אין אָפּלגט אונד אָרך דיא אָפּאלטטע

פפיפאן אונד צישען עפפפנונג אונד דיא גראפסטען בעליידיגונגען אידם נאכריקה. „נעדער מיט דעם אוהלאגען!“ יאגט אידן פארט צו דען פריינסען!“ שריען זיא אידם אפטט אינס געזיכט, אונד אויך בלעטטער וואורדען פערטהריילט, אויף וועלכען דער קאנג אין אללערלייא העפליכען בילדערן דארגע-שטעללט וואר. דער שאפנישע קאנג וויינט עס אבער זא גוט וויא אללע וועלט. דאס עס אין פראנקריך זא וויא אן אנדערען לענדערן אונא-דענגליכע פער-ווילדעטע מענשען גיבט. דאס אבער וועדער דיא רעגיערונג, נאך דיא פארזיצר איינוואהנער פיר זאל כע אבשיילידע פארגעגנע קאנגען. דענן פראנקריך האט דיינע אבסאלוטסטען, וויא רוסלאנד זיינע נידר-ליטסטע, ענגלאנד זיינע אירלענדער אונד אינגארן זיינע אנטי-סעמיטען האט. — האפפענטליך ווירד צוגלייך דיעזעס גוטגעדעל דאס אנזוויערן געלעגנט ווערדען!

בית הלמוד „יסודי התורה“ בדערעטשקע.

בעזה"י

הננו מודיעים שבזמן ד' העעליט הי' נסיון הגדול מתתלמידים שבבית הלימוד של החברה „יסודי התורה“ פה ע"י הרבנים המפורסמים נ"י ומצאו ב"ה שלמדו התלמידים בהתמדה הדק הטב והי' בקן הכל אשר למדו ומצייחי' בלימודם וכל תלונותם על צד היותר טוב.

דערעטשקע, יום ה' נצבים תרמ"ט לפ"ק.

המנהלים הכוללים.

דיא דערעטשקער פערזינסשולע „יסודי התורה“ האט אם יום דער פארגאנגען וואכע פרייגנ געהאל-טען, וועלכע בעוויעזען האט, דאס דיא תלמידים זעהר פליסיג געוועזען זינד אונד אין אללען גענעג-שעערדען נאכסט פארטשריטטע געמאכט האבען. דער פערזיין פערזיכטיגטע, דאס זיך רעכט פיעל פער-זאגען אידם אנשליעסען.

נעשעפטסבעריכט.

פעסטער פריעזע.

נעטרייד-נעשעפט. מאן ווייצען וואר פרייגנ וואכע פיעל צו מארקטע נעבראכט, דער סטיקוף וואר גלייא. 100.000 מעטרצ' וואורדען פערקויפט.

קארן 7,20—7.55 גולדען.

נערסטע מוסטערוואארע 6,70—7.40 גול. מאלע-וואארע 7.60—8,25 גול.

האפער 6.30—6.60 גול.

קוקורוץ 6.35—6.55 גול.

רעפס קאדל 16.93—17.00 גולד.

ריבאל האפעלס האפטיגס —,45 גול. פער 100 קילאגראמס.

קאפפערן אונגארישע פרימא 13,00—13,80 גולדען.

צוועשקענמוס (לעקוואר) סלאוואקישע 17.20 גולדען.

וויינשטיין 56—65 גול. יע נאך קוואליטעט.

מאהן גרויער —,28 גול. בלויער גול. 30.00—31 ערד-עפפעל פער 100 קילאגראמס 2,20—2.40 גולדען.

הילזענפרוכטע. מאלען 10,00—10.50 גול. צווערג פארנעס 11.25 ערבסען 9—9.50 גו. נעשעלעכע 15.50 לינזען 09.50—16 גו. ווייזע 7.25 גו. הורזעבוין 11—12,00 גולדען (אללעס מיט 100 קילאגראמס)

קיסמפר 27—28 גול.

אנבר-וויקען 7.50 גול.

אונשלים (חלב) 50,00—51,50 גול.

וואכס אונטער 138—139 גולד.

צווישקען, פערבשיע אאן-וואארע פער אקס.-נאמענבער 16.75 גול.

מעהל-פריעזע פער באללען צו 100 קילאגראמס אב בודאפעסט, גולד:

8½	8	7	6	5	4	3	2	1	0	
11.60	12.90	13.70	14.70	15.70	17.00	18.00	18.60	19.00	19 60	

גולדען.

קליע פיעזע 4,50 גול. נאקע 4.40 גול.

שפיריטוס גיעץ מעטאלע אים קליינען 33.75 34.50 גולד. אלטע מעטאלע 36,50 גולד. פער 10000 ליטער פערצענט.

לאטטא-ציעהונג פאם 29. סעפטעמבער.

בודאפעסט	88	3	19	43	25
לינץ	15	71	19	22	59
פריעסט	87	43	83	60	9

פראנזיסקא-שליכטער רעדאקטער:

יקותיאל הלוי לעדערער.

קאנקורז.

אין דער היעזיגען נעמינדע איזט דיא שטעל-לע איינעס שוחט ובודק, קורא. בעל תפלה מ"ן אויף ישט אונד צומט הנידון מיט דעם יאהרעגעהאלטע פאם 300 פל. א. וו. אונד אבליכען נעבענעמאלומעג-טען צו בעזעטצען.

דעפלעקטאנטען, וועלכע ציינגנעסס פאן אנ-ערקאנגט ארטהאדאקסען ראבביערן בעזעטצען, וואללען בז ראש חדש חשון צום פראבעפארטאר-ריישעפעזען פערגעטצען.

MORITZ FLEISCHMANN, Vorsteher
Kurtakessi, bei Komorn.

דער ווינטער איזט דא!!

איך בעפעדיע מיך דעמעט אנצוצייגען, דאס איך צוי בעפאר שטעהענדען ווינטער-סאיזאן מיט איינעם ריבהאלטיגען לאגער פאן

דאמענ- אונד קינדערקליידער

אלס איך מיט אללען סארטען

פעלצ-וואארען

פיר הערען אונד דאמען,

מופפע

ען נ'אם עס עז דעמאל אסאפארטירט בין. אינד לאדע איך דיא געעהרטען הערען אונד דאמען דער פ'אזוינין אין. מין גע-שעפט מיט אינעם בעזוכע צו בעעהרען, דאמיט דיא זיך פערזאנליך אבצוצייגען, וויא גוט אונד בילליג מאן ביא מיר בעזיעזט ווערדען קאנן.

Ungar Lipót

Budapest, Carlsring, Carlskaserne No. 5. gegenüber dem Orczischen Haus.

אנצייגע

פאן

ספרים. תפילין. מזוזות.

איך ערלויבע מיר, מיינע זעהר פערעהרטען גוטהערציגען גנאפסען אויפמערקזאם צו מאכען, דאס איך זעהר אויסגע-צייכנעט שאהן **תפילין בהכשר גמור** פערפערטיגט. אום אזאהרליכע בעשטעללונגען צו ערלאנגען, דאנד אין דיא פייזיג שטיינגד בוללין נעשעללט. נעמליך: דאס מאאר **תפילין מעור אחד** מיט גוטע **רצועות** פאן 2 פל' אנגע אנגען בז 3 פל'. — דיא שאנסטיגע **תפילין מעור אחד קטפון חרצין** מיט ע' **ר תפר פרזות** מיט גוטע **קלאבלעדערנע רצועות** אנגעפאנגען פאן נוד 2 פל' 50 קר' בז 5 פל'. — דאס **מאאר רצעות** פאן 40 בז 80 קר'. — דיא **בריעפטעכען מזוזות מיט הזיזל** דיא קלייגסטען פאן 20 בז 30 קר'

פרייגנד דאנד איך אם לאנגר פערשיעדענע **פפרים טליתים** אונד **סטראפקיעער צציצות** צו זעהר בילליגען פייזיגן.

פיר דאנדיע בעשטעללונגען אלס 10 גולדען אדער פיר ווערדעפרקיפטער עשטהיילע איך 10 פערצענט רבאטט. ביא בעשטעללונגען נוטשט איך איינע קליינע אנגאבע צו זעהרען. ביא סארטירונגען דעם נאנצען בעפעלע פערזענדע איך דיא וואארע פראנקע.

איך נעהמע איך אן נייע **ספרי תורה** צור אנפע-מיטונג. אונד אלטע צור רעפאראטור צו זעהר בילליגען פייזיגן.

בעשטעללונגען ווערדען שנעללסטענס אונד בעסטענס אויסגעפיהרט. — אום צאהלרייכען אבשאץ בעטעט

יוסף פריעדמאנ סופר סת"ם.

Adresse: **JOSEF FRIEDMANN** Buchhändler
Gyöngyös.

מעבות.

ארנאלד קאהנס

גראבשטיינלאנער בודאפעסט,

Waltzner-Boulevard Nr. 5.

(אז שבת אינד יז"ט נעשטערבט.)

עמפיעהלט זיך אללען יינען, ווילכע דיא טרויריגע פפליכט דעם גראבשטיינ.-זעמעצנס צו ערפיללען האבען.

זעהר שאנע גראבשטיינע אים מארמאר אונד גראנזע זינד אין גראסטער אויסוואהל פארראה-מדנג. קארדרקטע גראווירונגען, זעהר שאנע שריפטען מיט בעסטער פערגאלדונג ווערדען בעסטענס אויסגעפיהרט.

וויא קריעגט מאן איין פיינעס

כשר געוואנד?

ווער עס ווילל האבען איין כשר געוואנד. דייא ער-פאן בודאפעסט אדער פאם לאנד, דער נעהמ נור צו

אדאלף ראטה

דארט האט ער אויסוואהל אהנע נאמען. נעגענאנ-בער דעם ארצישען הייז שיוט שאן דיא ראטהשע פירמא הערייס. מאן פינדעט קליידער פיר גראם אונד קלין. דיא פרייזע זינד בילליג, דיא שאפפפע פיין. פיר נעלד ווירד מאן בעדיענט זעהר רעעל. איך אה נע. קריעגט מאן אללעס שנעלל. בעשטעללט מאן זיך נאך מאאס געוואנד, זינד דיא שאנסטען שאפפפע ביא דער האנד. טוך, פערזיין, שטוויאפט אונד קלאפט. אלעס קריעגט מאן ביא

אדאלה ראטה

בודאפעסט, לאנדשטראסע, מאלטאפעסטרעג וויז-א-וויס דעם אריצ'שען לאפפעהויזע.

דיא נייעסטע ערפינדונג

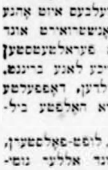

איזט דאס נאך פאפעסאר באאנד אים אמעריקא נ' פערבעסערטע **אלאסטישע בריוכבאנד** מאן אללעס-צעי, זאיזאל פיר הערען אדם אויך פיר דאמען אונד קינדער; וועלכעס איזט אהנע פעדערן אים דיינעם נאסטי קעפפלך קאנשטרואירט אונד דאס דען צוויק, דאס עס וועלכעס דיא פערלאנגטען בריכע אין קריעגטער צייט אין דיא גליינע לאנגע בייגע.

פרייז: איינאבע מאן 7—8 גולדען, דאפפעלטע מאן 10—15 גולדען. פיר קינדער אים דיא אלאסטע בול-לייגע.

נאפפס לאנגע אין מיטטעל-שפיטצען, לוזפ-פאלטען, בעטטפ-איגלאנגע, נאסטי-שטיפטען אונד אללע נאסטי-וואארענ-אויסקעל. — דיא בריכבערדען מיטטעל אנגעגע-בען אב דענסטן, לוקס אדער דאפפעלט, זא איך דיא ריכטיגסטע.

MORITZ POLITZER, k. k. Bandagist.
Budapest, Franz-Deákgasse.

אעמהערישע אלע,

עסטענגען, אעהמערס אונד קאלערס

פון קרעזיגנע

מאן אללען גיסטנען נעטרענקען,

וויא:

ליגנערע, רום, שלייאוויץ, טרעבער

איך קאלטעס וויינע אדגע אפפארמאט,

עפפעהלע דיא מאבריק דעם

ארנאלד וואטטעריך

בודאפעסט,

מאבאקנאסטע, וויז-א-וויס דעם איזר' טעפפעל

פערנער וויינעפפטיגי, קאיזע אונד אללע צור וויינ-פערבעפפערונג נאטירלינן אריטיקל, ראטהע וויינאר-בע, שלעלדאר-בע, וויינבוקעס, הויזענבראוז, גל-ציריז, וויינפיסטר, קלעיזונגסמיטטעל, עטצ. צור וויינאנאליזאציאן.

נייא! וויינפערמעהרונגסקאמפאניזאציאן

מאנופאקטוראנסטאנד אונד פריזקוראנטע נאמפיס.

Herausgeber und verantwortl. Redacteur: Carl Lederer

Druck von Markus Neuer Budapest, Franz-Josefs-Platz 5.

בענאמהנט. דיא רוהע אונד דיא אָרדנונג. — וואס אבער דיא שטאאטליכע מאכט ניכט צוריקגעבען קאנן, דאס איזט דער וואהרע פ״יעדע. דיא בערוהיגונג דער נעמשהעהר, דאס אין דער וועלט אין דער פ״רעדליכען אינטראכט דער בירגער. זא וויא דיעס ריין אונד איזשעלעסליך אין דען הענדען דער נעזעלשאפט לייגט, זא איזט עס דיא פ״ליכט אונד נאצאיאלע פ״ליכט אייגעס יעדען זאהנעס דעזעזס לאנדעס. צור לאזונג דער גראסען אייגנע בע היפ״רייך בייצוגאנגען, אונד דיא פאס גליקלי. בען עראלגע דער לאזונג נעבסט דען קאסטבאר. סטען גיטערן אונזערעס פאטערלאנדעס אונד אונזערער נאציאן אייך דיא צוקונפט אונזערער פאלקס. וורטשאפט אבהענגט, איזט דיא מוטווירקונג דיא נראסען ווערקע דעס פ״יעדענס דיא בעזאנדע. רע פ״ליכט דערייגנונגן קרייזע, וועלכע דיא שעד. ליבע ווירקונג דער אונזערלצונג דער אדרונג אלס קוילטיטיע אונד אנדוסטריעללע אין ערסטער רייהע אונד דאס פ״ליכט פ״הלען. דעסהאלב ריכטן וויר אן דאס נעגערטע פ״עדידיס פערטרייטנפאלל אונ. זערע אייכטיגע בטטע, האנד אין האנד מיט אונס דייעע נראסע אונד הייליגע אייגאבע צו ער. פ״לליגן; נראבטען וויר פערייטס אין אונזערטהיל, דיא צו עמפטהער צו בעשוייטצנען אונד יעגע אייפ. פאססונג צור בעלעזונג צו בריינגען אונד צו פערבייי. טען, דאס נראסע פ״אגען — וונען אלכע אבוואל. טען — נור דורך בעזאנגנעע פאטריאטיש וויזהייט, ניכט אבער פאן דער איפנעשאפעלטען אונד איר. רעגעליטעטען ליידענשאפט נעלאזט ווערדען קאנ. נען. טראבטען וויר עבנדליך דיא אבערצייגונג צו בעפעסטיגען, דאס פון פיר אייגע נאציאן. אין לאנד קיינע שווערערען פלוך גיבט. אלס דיא אונאייניג. קייט דער בירגער, דיא הערשאפט דער עגהיימען ליידענשאפטען.״

״ (יודענפרייגדליכע מאנאר. כען.) אונזער קאנע יה״ה האט עס. אלס ער אין עס וואר, אבער נעגאמטען, האט ער פאן אייגער יידישען דעפאציאן אייגע חוה אונד סר תורה בעגריפ וואהרדע; אלס מאן אידס זאגטע, דאס דייזעגס איס רייכטיג פ״ר דיא כ״סטליכע בעפעל. קרייזע אונטער בלייבען דייא. זאגטע ער: „איך ליעבע עס. ווענן איינע יעד קאנעפסיאן ביא איהרען אלטען נעבריינגען בלייבט״ — פאר קוריצעס האט דער קראנפרינץ פאן ייטשלאנד אין בערלין אן איינעס שבת דיא סינאגאגע בעזוכט, אונד איינע נאנצע שטונדע דארט פערווילט. — דיא קאנינגין וויקטאריא פאן ענגלאנד האט פאריינע וואכע דעם ערהרוירדיגען זקן ר׳ משה מאנטעפיאָרי אין ראם. נאגע ביא לאנדאן אין אייגענס בעזוכ בעזוכט. דער אבער האט זיך איינע אנט״בעסטיגט לאנד. מאנס. פארהייא צוזאמענגעשטעללט אונטער דער לייטונג פאן אישטיצ. אנאדי, שמאכי אונד נעגרי סעלל!

* (אויס סינגעטווער) שרייבט מאן: דיא מעדיצאלכל דער הייזונגען איזטאנדגער בע. טראכטעט דיא נוכ קאפאשווארר אבנעגעדרטען העפטלינגע אלס מעדטיריע, דיא פיר איינען אונ. שולדיגען שפאס אונגעגעבטע ליידען ערדולדיג מטססען, נא זעהר איזט דורך דיא העטצעגרייגן אים פאלקע יעדער זינן פיר אדרזונג אונד רעכט ער. שטיקט וווערדען. דיא אורהבעבר דער קראוואלכע האבען דערבעזיטטיגע אדרדע דיזט אין ניכערהיט גע. בראכט. מאגן קענגנס הייער נעגען יעגע אאנגאגנגען נעבעלדעטען הערדען, דענגן דיא נאנצע לאסט דער פערארמונגגען צוגעללט; דאך קאנגנט עס זעלבסט דעם נעווייסענהאפטען בעמיהען איינעס זאלך אייסנגעגעבען אונטערזוכונגס. ריכטערס. ווא דיעס נרובער אונשטיטט אזזא, ניכט בעלע. נען, אן יעגע הערערן הערארזוקאמטען. טרוריג אזזט עס, דאס דערגלייכען הטעצער אידר האנד. ווערך איך הייטע נאך פארטזעטצען. דעסהאלב קאנגנן דיא נעמטהער ניכט צור רוהע קאמטען. שאפטטליידער ווערדען אהנע שיא בייא מאנ אונד נאכט אין ווערטהסהייזערן אונד אויף אפפענער שטראסע נעזוגנגן; דראהזונגן נעגען יעגען אונד הערדען זינד אן דער מאנעפאדרנונג; אנטעטמע. טיטע פלוגשריפטען ווערדען נאך אומטער אונטער דאס פאלק פערטהיילט. דיא רוהע שטאטצ זיך אויף דאס אנוזעזנדע מיליטער אונד ווירדע דאס מיליטער אבצ״ערדען, דאנן בריכטט שאן דער נעב. דאנ אנגאנגאנ דיא ווערדערהאזונג דער קראוואללע. דענן מ״נעטוואר אזזט אונשטיריטט דער פרכטבאר. סטע באדען פיר אנטפעטטיטע ווהלגעריינן. צוויא ערדעלהערצונג דאסטן, אונד צוואר דיא פ״רזא אונ. ווערט בעצירקבטריבטרס אונד אייגע יידישע קיפ. מאנגנאסטטן. פערארשאלטטטנ אייגע נעדלאסטט. לונג צו נונסטען דער פ״ריגן אונד קינדער דער אייג. נעקערקדטען. בייא וועלכעס אנלאסטע אונזערע יידישען מטבירבער דען שפריך: „ווער דיך מטט שאנגטטער וווייטע בעטטעטנטען. דענן נערארדע דיא אם מיטסטע בעשעדיגנטען שפענדטען דיא נראס. טען סטטמבן. אויף דיעזע וווייטע בראכטע מאן צירקע 150 נולדען אויף, וואאנדע דיא העלפטע אויף בייא. טרעגע דער יודען עגטפעללט. מאן אללטטע נן גלויבען, דאס אין זאלכער בעווייז פאן עדעלזינן דער אונגעטהיילטען אונערקקנגנונג אללער מענשענפרייב. דע זיך עראייגן מטססט. דאך ניכט זא דענגכן אי. נער אונזערער שטארטערפרזענגאנגען. „דיא זו. דען״, זא אי״סטרטע ער. קאנגנן ליייכט שפנדגן; דאבען דיא דאך אויף צוויא וואבענגטערקטען דען אייגקוף פאן נעטריידע ענגגלדיג איינגעשטעללט. דאטטע דיא אלסראנן דאס פאלק ליייכטער טט ניכ. ריינגן פרייזען בעטריגן קאנגנן״? זא דענגכן איין ווייזער שאטארטערפרזענגאנגט צו סרגטווארר. אי. בער בעריייטס דער אונטטעטוכונג לעטס זיך פארליייגנ נור ווענג בעריכטטן. שטאאטסאנזוללט לוהוויג פשיק, דער בינגגן דדייא מאגגן ומטמטליכע 290 אונטערוכונגס. פ״אטאקאללע דורכשטודירטע, דאט בעריייס דען אונטאיאנ נעשטעללט. נגנגן דיא טטטולטאנטגן דיא אונקלאנע ווענגגן אויפרהרדס צו ערהבענ, זא דאס זעלבע פאן דעם בדאעטטער קאנינגל נערכסטאפע אבנעאורדטהיל ווירדע. מאן אוטט נעשטאנגט. אב דער קאנינגל נערכסט. האפ אין כאאשווארר עס ראגגן קאמטען לאסטטן ווירד?

פערלאווגנגען,

לאוט דער שאאדס מאילאנד

פערלאזגנג אם 17-טען סעפטעמבער אין מאילאנד

ליר	נו׳	סער׳	ליר	נו׳	סער׳	ליר	נו׳	סער׳
6	20	84	4782	50	100	3271	84	389
20	20	17	5105	96	500	3311	50	489
20	20	100	5593	20	20	3348	20	1104
100	34	20	5607	23	20	3377	13	1334
50	20	41	5716	20	50		20	1504
50	4	20	6198	28	20	3479	40	2093
100	37	20	100	20	50		50	2129
20	61	20	6637	22	1000	4363	99	2242
50000	61	20	6637	20	100	4514	100	2330
20	26	50	6760	75	50	4603	74	3097
20	15	20	6874	57	50	4634	76	
20	20	50	7294	71	50	4723	88	3167

ווידאלפס-לאוט.

בייא דער אם 1-טען אקטאבער 1883 זאן ווען פארענגאמטענען פערלאזונג וואורדען פאלגענדע 38 סערייען פערלאזט: 319 371 454 692 714 1142 881 760 1144 1207 1264 1279 1347 1397 1593 1657 1717 1920 2156 2317 2358 2402 2434 2467 2598 2698 7213 2791

דיא מאלטער נעשאנגענער יודען אדער אוס דער בעדרוס. טונג דעטער, דיא עפאלידעדס אונד נעבראנטמארקטע האסטען, ערוויידען וויל — נון, לייגטס דיא אלטען נעשיס. בען אן ווערדטס אויטר פ״ירדן. דאס דיא יידיין דעפזזל. בען פערבראנגטס דיא עיסטען בריסטען בעשולדיגטען, אונד אויף דיעזעלבע וויזע אלס וואהרע ערוויזטען — זא אפאלקע ווער דערסטען זיך שודדיג וון, דיא ווא עיסטען בריסטען; לייגטס דיא אקלאגונגען דער אפפסטע, אפזזער אונד נאסטען נעלקערטען, וועלכע דיא יודען פייישטאכען אאן דייעזע ווידערגעשלאגען פערדרעגטען, אונד דייעזענגן פערארזטהילטען, וועלכע עס צום פארוואנדע נעבראוכטען, אום דיא יודען נאך מעהר צו בייגען אונד מטם דעם שיין דעם עכטטס נאך ערקלערטע צו פערהאלטען.״

דער ווייז הייגלס ערשאפס אנגע, אונד זאגט צו. אאטטען. איינע הארה אאכטע האטטע זיך בלייבטס אנס. ליטטן איינגנאמטען, אונד ציינטס פאן דער אונגעוואהנלי. כען, אויפרגעגנוג.

אבער זיין אונערמידליכער פערטאלגנדער וועלה ניכט אנגע; אלס אב ער עס דאריף אנגעלגנס, דען שוואכען נרייז צו ערשאפטטן, דאמטס ער אולטיצצ דעסטאל עתער נאכ. נעבנע, האב ער אן:

„אזזר שטיזגס אונס מטם דער פערגאנגענהייט אונד צוקונפט אב, וווא עס דיך אום דיא נעגענוארט אונס איינע שלעכטע ווירקליכקייט האנדעלט. אך ווילל מטם אויך דיא אוראכזן ניכט עראפאשען, אוים דענן עס זא נעקאמטטן וון עס אוים; אך ווילל אויך ווידעטען, דאס אויך דיא דיא קאמטען מאגע, וווא פארזטזוזעטען אויזר דען פראפעטען שטיגלס, אבשאן דיא כריטטן ווהלל נעמאלס זא מהריכס זיין ווערדען, צו פערגעטטן, ווער אויזר פייגד ווער אונד אויזס. אבער דער דלבער, ישעטעטעס וא איין, דאס מיינע בעשולדיגונגען ניכט אוטוזאהן דינד; אויזר ווכטע נור צו עגשוללדיגען אונד צו רעכטפערטיגען, אבער צו לייגגען וואנגס אויזר ניכט. ווער אבער דינד דאצו דא, דאס אונרעכט צו בעשטאאטן, וווא דיזר עס פרגדן, אונד דיא אונטטעטטאאנגן אל בעזאהרהיגן אונד צו שטאנדן אאר יעדעס, דיזר דא בעגאנכטהיליגט אונד בעשטעדיגט. אן, גלויבטס וואהל, ווער ווטטסטן אללעס. דאס אויזר אין איי. רגן סינאאגגנן בעגעטט אאל לאנדס, נעבעטט אום דא. דאס נאטס דאס פערגאנגטעגע בלוט רעכט אונד אויזר פיינדע פרגיכטט, אויטטטאכטס; דא, אין אייזר מטטטע, אונטאלדעטט אויזר שוואג־עגס הערזן דער נאדר, דא עס אויזסגהייטס; דא קאמטט אייזר וואהרע נעזיגנונג צו מאגגן, אונד אויזר מאכטט נאך אנשפרוך, דאס מאן אייך אונטאלדיגן זיין אונטטעטטיגכט, וווא אויזר מטט עווייזטיי. גען וואגטטן אום אייך ווערעטס, וואהל וויטטסטן, דאס אייך דיא אייזיגן אללדדיגונגס פערטטטהען. נעהט, ווער ווגד ניכט דיא מאהרען, דיא זיך מטט נלאטטטן ווערדגס. אויטטטן מטטטען לאטטטן.״

דער רבי ראאטטס זיך נאך אויגמאל צוואמטטען אונד בלייבט אויך הייזרזיף דיא אנטוואָרט ניכט שולדיג. ער שטאוד:

„וא פערגאלגנס אויזר אום אויך אין אונזערע נאטטטעטטטיגטטן אונד בעזאהרהיגן אונד צו שטאנדן אאר יעדעס, דיזר דא בעגאנכטהיליגט אונד אונטטעטטאאנגן אל בעזאהרהיגן אונד צו שטאנדן אאר יעדעס, דיזר דא בעגאנכטהיליגט אונד בעשטעדיגט. אן, גלויבטס וואהל, ווער ווטטסטן אללעס. דאס אויזר אין איי. רגן סינאאגגנן בעגעטט אאל לאנדס, נעבעטט אום דא. דאס נאטס דאס פערגאנגטעגע בלוט רעכט אונד אויזר פיינדע פרגיכטט, אויטטטאכטס; דא, אין אייזר מטטטע, אונטאלדעטט אויזר שוואג־עגס הערזן דער נאדר, דא עס אויזסגהייטס; דא קאמטט אייזר וואהרע נעזיגנונג צו מאגגן, אונד אויזר מאכטט נאך אנשפרוך, דאס מאן אייך אונטאלדיגן זיין אונטטעטטיגכט, וווא אויזר מטט עווייזטיי. גען וואגטטן אום אייך ווערעטס, וואהל וויטטסטן, דאס אייך דיא אייזיגן אללדדיגונגס פערטטטהען. נעהט, ווער ווגד ניכט דיא מאהרען, דיא זיך מטט נלאטטטן ווערדגס. אויטטטן מטטטען לאטטטן.״ אונד „דיא אללדס ווגד ניכט דיא מאהרען, דיא זיך מטט נלאטטטן ווערדגס״ אונד „דיא אללדס ניכט דיא מאהרען״ — א, אויזס ווערדגס אייזיגן קאמ. מגן, וווא מאן דאס אונרעכט ערקגנגנס, דאס מוזוגערעדדרי. גן, דאס מאן אונס פערגאנגגס, וווא דיא וועלט זיך אונס אאגגגן אונד אונס אאגגגן אונס, וווא דער יינגגע בדודער דיינע נעוואלטטאהנס אויזגהען אונד דען עגטעגן ווידערד אויזגטעגגן ווידד אין אללד ווייג רעכטע, דיא ווערדען קאמטטן דיזזע אייזגגן, אונד דיא בן נאך דיא אלגגס בז אן אהנגן; דאגן ווערדגן אונד דיזזע הוגד אום דיינגס שלוטטטער ערוואר. כגן, דאגן ווערדגן אללד ווייג קרגטטע עשטעהגן אונד זיך עטאאריגגנגן צום שטוגגן דער מגטטטהיגס, אונד עס ווידד לייטגגע אייגגגלטגן, דיא מאן אום אוגגגגן, אונד דער פרייהיגס זיך ווידדיג אייגגגן, דיא מאן אום אום אוגגגגן ווידדיג. דיגס, הערד, אוגס מיינע אגטטוארגס אויף אייגע אנקלאגע. וואס אבער יגגגע עגטטגטגלגיג בעשולדיגונגס בעגרגגגס אויף דערגן וואהרהיגס מאן פרייליך אוגס דגס בעקגגגגגס אויף

אין זייגעם צימער פער בארגען, אונד אבגעריכטעט, וואס ער אבער אין אלעדעם לייגנעם.

ווען מאן דיא פערהאנדלונג מיטאנארדס, זא שטעללט זיך איינעם דער נאנצע מאד וויא אין אינעם בילדע פאר אונען. מאליאמה לייגט אויף זיינעם בעטטע, דיא לאמפע ברענט דאנעבען, דיא ציימונג, דיא ער געלעזען, איזט אדם אום דער האנד געפאללען, ער איזט איינגעשלומפערט. אין גרייש וועקט אדן וועדער אויף. פאר אדם שטעהט אין בלאנדער בורשע מיט איינעם קבצנמעסער אין דער האנד אונד פערלאנגט געלד. מאליאמה שפרינגט מיט איינעם זאטץ אויף איהן צו, דא שטרעבט פיעלד העריין. „איך פיעסטע דיך אויף, דוא הונד!“ שריייט מאליאמה אונד ריישט אדם דאס מוך וועג, דאס ער פאר דעם געוויכטע האמטע. נון ענטשטעהט אין פורכטבארער קאמפף, דענן מאר לאמה איזט זעהר שטארק; אבער ער איזט אין גריין אונד האט צוויא קרעפטיג יונגע מענגער נעגען זיך. ער שטרייכט נידעדער אונד פיער הארטע פיעסטע פרעססען אדם דיא זעעלע אום. נאך דעם נעזיכטע קאנן נור איינער מארדער הינגערייכ- טעם ווערדען. אונד דיעזען איינען זוכען דיא פער- מוהידיגער פאם נאלגען צו רעסטען. איינער דיעזער פערטהידיגער, איין יונגער אדוואקאט. דר' גראבער איזט אין יודע אונד ווירד בעוואנדערט וועגען זי- נער געשיקסען פערטהידיגונג.

איינע אבכד דרעגונג זיך אונס דיער אויף: דער פערגליך צווישען דעזעם פראבעססע אונד דעם טוטא-סכלארעד! דער איזט דער מארד בע- וויעזען, איינגעשאנדען, אונד נעמאנד ווירד דא- פערטהידיגער אנגעריפען, דא ווערדען זאגאר גע- לאבט, ווייל דא אללעס אונזערגיג, אום דיא אנגע- קלאגטען וועגינסטעגס פאם מארד צו רעטטען. דארום וואס מאן דך ערסט אללעש צייגען, פאלשע איינזאג- גען, פאלשע בעווייזע מאכען מיטסאם, זונד דיא פערטהידיגער אן עדרע אונד לייב אנגעריפפען ווערדען!

דאך אויך דארום האט דאס עווינע רעכטע גע- זיעגט, וועגינסטעגס אן בעצוג אויף דיא אונשולדיג אנגעקלאגטען; איבער דאס שולדיגען ווירד דער אללערהאכסטע רעכטער זיין אורטהייל אללגלייך אונד אהנגען דיא פערדיענטע שטראפע אויפגעגען.

פרייטאג אם ٥-טען די מ' וואורדע דאס בע- ווייזפערהאנדלונג געשלאסען אונד דער שטאמבס- אנוואלט בעאנטראגטע פיר אללע דרייא אנגעקלאג-

פאללייטאן.

רבי יום טוב האללער.

(16-טע פארזעטצונג.)

„וא ווערע איין פאטער- וא איין מיטפערזערגיג,“ פוהר דער רבי פארט. „דאס זיין קינדלין אינעם וא פרי- רינגן שיקואל איבערגאנזוארטען קאנגטע, נור אדם אינגע- זינן? ווען נטם פיעלמעהר דיא אינגערסטע איבערארבייטונג דאצו דרענגטע. דיעם אללין אום דיא נאטטליכע וואהר- הייט דרענגטע. אונד אום דיעזע ווילללין דאס יאך דער ווילל צו טראגען? אין דיעזער איבערארבייטונג ווערדען ווייר נעכאיין, ערצאנגען, לעבען אונד שפרייבען ווייר; אונד דאנאן מיטסאם ווייר אונזערע קינדער דיעזע ערציי- הונג אונד בעפעהלונג, וועלכהע לאפן אונס אונד דא- פיר פרעססען! אבער וזענן ווייר זא אנדערס דענקען אונד פיהלען, וזא איינע אללגלייך אונד נאך נטכטס שטיל- בען, אללס זא דענקען אונד פיהלען נד דיעסטע אונגעשאפ- אונד אונגעפערליכע: וואהרנס אללגלייך ווייר דיעזער אלל- בען וזעלם נטכט דאסזעלבע רעכטע אונגעשטעהנג וזאללגן, צו דענקען אונד צו פיהלען נאך אידערע ווייזע, אונגעשאפ- אונד אונגעפערללינס סאן אונס? וואהרנס אללגלייך ווייר האסטען אונד פערגאמבנס, וזא אידער אונס. דיעזע אלבע וזעלם, דארום ווייל זיא פיר זיך נור ווייל, וואס ווייר פיר אונס וזאללגן, צו דענקען אונד צו פיהלען, איין יגדער נאך דיעזער ווייזע? נין, ווייר עפפפערנען נטכטס סאן אונס אונד פערגאמבנס, ווענן מאן אונס נטכט האסטען, אונס נטכט פערגאמבנס. דעשטען ווייר נאך נטכט דען ווערטה דעם פריי- דענס נעטט קننגען נעלערנס, אום דאס פעלד דעם האסטעס אויף אונטערגיינס צו וזאללגן?

דיא קרעפטיגען, מיט דעם אינגעגסטן סאגט דער

מען דיא מארדעסשטראפע. הערזיך שפראך דר' וזאלזון דיא־פ. אלס פערטהיידיגער דעם בעריעג אללגלץ צוויא שטונדען; נאך אדם שפראך דר' וזאלזון גראגער, אלס פערטהיידיגער פיול שאנקאס. ווינע רעדע וואר וואורדע־פאלל אונד מאכטע איינען גראסען אינדרוק. צוזעטצט קאם דער פערטהיידי- גער פיטעריס, דר' פיזעשריר נגוא אן דאס ווייזע, וואריך נאך דער שאטטאנוואלט אנטווארטעט. דער פרעזידענט ערקלערטע דאנן דיא פערהאנד- לונג אלס געשלאסען. נאכמאלס אום 12 אדר וואור- דע פאללגעדעם אורטהייל פערקינדט:

פיול שפאנקא. אוס ריבוק בעברטיר, 30 יאה- רע אלט, אונד מ'מאעל פיטעלי אוס פאנקאטא גע- ביר־ט, 27 יאהרע אלט, זנד שולדיג דעם פערבע בעגס דעם מארדעס אונד דעם רויבעס אן דעם אבערטסען לאנדעסרייכסער נעאר־ן פאן מאליאמה יראהנן בעריעג. אונס וועדע בעגנס, 28 יאהרע אלט, איזט שולדיג דעם פערבר בעגס דער אנטש־ט שונג צום מארדע אונד דייבע.

דעמגעמעס ווערדען שאנקא אונד פיטעלי אלס אונשטעלבארע טהעטער, זא וויא בעריעג אלס אנשטיפטער צום מארד דורך דען שטראנג פערארטהיילט ווערא־ט, דאס בעריעס שאנקאס דאנן פיטעלי אינד צוזעטצט בעריעג הינגערטיטעט ווערדע.

דאס אורטהייל האט פיעלע פאן דען אנוזע ענדען זעהר אבערראשט אונד מאן צאג וויידער איינען פערגליך מיט האמטער, דער אין וואר פא- לאמא 9 פערזאנען נעמארדעט האט אונד נטכט צום מארדע פערארטהיילט ווערדען אום. ווע- רענד הער דרייא מענשען ווענען זאללען? — ערגאר פרעאן געריכטעט ווערדען זאללען? אין אדם אורטהייל נאך נטכט נוטטיג, דא דיא פער- אורטהיילטען אפפעללרטען.

פערשיעדענע נייאינקייטען.

* (דיא בודאפעסטער האנ- דעלסקאممער גענען דען אנטי- סעמיטיסמוס.) דיא בודאפעסטער האנ- דעלס- אונד געווערבע־קאممער האט אום אהרער אם 17 סעפטעמבער אבגעהאלטענען זיצונג אן דיא האנדעלס- אינד געווערבע־אכאדעמיע אן דיא אן דיא האנדעלס- אונד געווערבע־גימנאס- סיעשאפטען אפלגעגנדע צוזאמענפאס געדרעטט: „נע- וארהייט אריסגעשאפענען וואר־ט דעם רבי שיענען אן דעם נאמענען שולדיג דעם מיסטעריס וויריקונגסלאז אבצו- לייטען, דענן ער האב אבגעמאלט אן:

„דיעזע פיינען אנשרייבונגען, דיעזע פיינען וזינ- הונגען מאנגן וזאהל ביא איינענן דער צוגעלערטעריגן אונד געבילדעטערן נייסטער אינטער איך שאאפפערדען, אבער בים אללקע נזוזיס נטכט. דאס אללק האבסט, וזא אן עס- וזאס אנדערעס מיגלים, אלס פיר וזלכסט אן דיעזס בלייבן דען זינן הענס. וזיא? וזיר, וזאס אידר דיער אפרעכטס, נטכט דורך דיא מאכט דורך דיא ווירקלינגקיט ווידערלעגט? בעיזייטן עס נטכט דיא יודען שטעלנך, דאס דיא דען כריסטען האבסטן, וזא וזיא עס קאننגען? קننגען אידר נטכט דיא אן מוזיגנד אינען בעשטעהטען קודרע, דאס אידר בלוט אאן כריסטענקנאבען? דענקן דאך ווייר נטכט שטעלנך אונד אביגאללד ווידן, דיא כריסטען דורך וזאכזער צו נידו- דע ריכטען? דענקן ווייר נטכט, דאס דיא יודען אויף נטכטס אנדערעס אידר אינגעגאנגען ריכטען, אלס דיא כריסטען צו בעזיינען אין אגדערלי? פערשיעדדען אפר דיעזען מאהס- וזאגען נטכט אללע אייגע שאאנן דערגינאבען וזיא דונסט אפר דען אגנגעשאללען?“

„אייגע אנקלאגען, הערר.“ ערוויידערטע אונטערדר. אפ- סען דער גרייז. „אבגען נטכט דאס פערדיענטס, בייא צו דיין. דאך מוס אך פון דאנק וויססען, דאס מיר נעשאאפפען ווייד, דארוזיך צו אונטערשען. אבער מאגען דא הערריען ריכטער עס איינגס אלשען מאגנג נטכט אביבעל נעהמען, וזענן ער דיא האבסען וזאפנס דורך אין בלייכנס אבצו- ווייזען זיך עדלוכס. צוזאא בחדיר האבסטן, וזיא עס גא- מלילך, איין מאאנדהיין; אבער דער אייגע, אך אויך דער יינגערע, וזאר כריסטענער אונד אביבערגלאף אן מאכט אונד נטוזאלס בייא הייזנס יזיינען עלפערן בחדיר. דא פער- אגנטע דער יינגערע דען עלפערן אויס דעם מאטעדערזיג, וזאר אין אוס דען ריישען אונד ריסמערן, וזא אוס דע- פלור אונד דעם אינגאנג דעם הוזעס, וזאהנטע אללין דאר־ינגען אונד נגנגס דיא הערזלכיקייטען, דיא דא אוס- מיטיגס וזאהנען, אונד זא אין דער לעטצטע, שוואכע בוד- דער נגנאהמס. דך פאר דער שטיע אייגע לאנגער- שטעטע צו בעריישען אונד דך דעסטען צו בעטכטיגען, וזאס אייגנער אייס דיעזע דיא אין פערטיגטע אונד שייזנערעסטען, אום זיין דאוזיין מיהזליג אונד אונטער- הרעגען צו פיסטען. אַ, איהר ריכטער, וזאס ווידדעס איהר אגנען, וזענן נן דער יינגערע בחדיר אויסטעעשט, אונד נטס עלטערן, דען דר פיעטרינגען אונד אונס עלטערן נשאפען, זאגנן ווידדע: „דיא דיעס אונד ביידע, וזיא קאننגטס דוא דיך פאר מיינער שטיע לאגערן, אויף מיינגס אגנד דך בעטען, פאן מיינגס שטאגס אבאללד דך דעס- מיגנן? דוא גטס איין בעטרינגרשטר גרינער, דער אן מיי- נעס נטטע דך לאבגען, אונד מיך בערדיקגן ווילל, וזיא ער קאننן?“ ווידדע נטכט יעדער דיינגס בחדיר פערגאטטיר- לען, אונד דען שוואכען עלטערן בעדיינען, דעס נן ווי- דערשטעהען, דא נאטטר אהם דיא קראפט פערזוכגס האט? נון, וזאהלאן, דיעס אינס אגדער, דער יודען לאאן! אינגסס וזאהנטען ווייר רוהיג אונד דען בארען בעבריגגר אן אונזע- רעס לאגדע; אבער אין מגסס־גיגער פערשטיגס אונס אוס דערטעלדגן! דאגן וזאהנטען ווייר אלס בריגגר אונד אפאל וזווידדע אן דעס נאאטען דאסטרייכ. אונד נעגגן אונס דער יינגערע בחדיר, דער כריסט. אבער אלס דיעזער נאאס נעזוואדדען אונד נעזוואלטיגן, שטעגקער אונד הערשטגנדער אלס ווייר, דא פערשטיגד בר אונס נאך אינמאל אונס אונ- זערגן וזטצגן אונד צערשטערשטע אונס דורך דיא ווערלד, דיא ער אונס צו דורכוואנדערן צוזאגגן, מאכטע אונס רעכט. אונד עדלכן, נאאס נאאס אום דאס בחדיר דיא כאדגגס אונס דאס בחדיר דעס נעזוואלטיגן, אונד פערשטיגס אונס אאר

פאללייטאן.

רבי יום טוב האללער.

(16-טע פארזעטצונג.)

„וא ווערע איין פאטער- וא איין מיטפערזערגיג,“ פוהר דער רבי פארט. „דאס זיין קינדלין אינעם וא פרי- רינגן שיקואל איבערגאנזוארטען קאנגטע, נור אדם אינגע- זינן? ווען נטם פיעלמעהר דיא אינגערסטע איבערארבייטונג דאצו דרענגטע. דיעם אללין אום דיא נאטטליכע וואהר- הייט דרענגטע. אונד אום דיעזע ווילללין דאס יאך דער ווילל צו טראגען? אין דיעזער איבערארבייטונג ווערדען ווייר נעכאיין, ערצאנגען, לעבען אונד שפרייבען ווייר; אונד דאנאן מיטסאם ווייר אונזערע קינדער דיעזע ערציי- הונג אונד בעפעהלונג, וועלכהע לאפן אונס אונד דא- פיר פרעססען! אבער וזענן ווייר זא אנדערס דענקען אונד פיהלען, וזא איינע אללגלייך, אונד נאך נטכטס שטיל- בען, אללס זא דענקען אונד פיהלען נד דיעסטע אונגעשאפ- אונד אונגעפערליכע: וואהרנס אללגלייך ווייר דיעזער אלל- בען וזעלם נטכט דאסזעלבע רעכטע אונגעשטעהנג וזאללגן, צו דענקען אונד צו פיהלען נאך אידערע ווייזע, אונגעשאפ- אונד אונגעפערללינס סאן אונס? וואהרנס אללגלייך ווייר האסטען אונד פערגאמבנס, וזא אידער אונס. דיעזע אלבע וזעלם, דארום ווייל זיא פיר זיך נור ווייל, וואס ווייר פיר אונס וזאללגן, צו דענקען אונד צו פיהלען, איין יגדער נאך דיעזער ווייזע? נין, ווייר עפפפערנען נטכטס סאן אונס אונד פערגאמבנס, ווענן מאן אונס נטכט האסטען, אונס נטכט פערגאמבנס. דעשטען ווייר נאך נטכט דען ווערטה דעם פריי- דענס נעטט קننגען נעלערנס, אום דאס פעלד דעם האסטעס אויף אונטערגיינס צו וזאללגן?

דיא קרעפטיגען, מיט דעם אינגעגסטן סאגט דער